

ЛИКОВНО ПОДРУЧЈЕ ЦРТАЊА

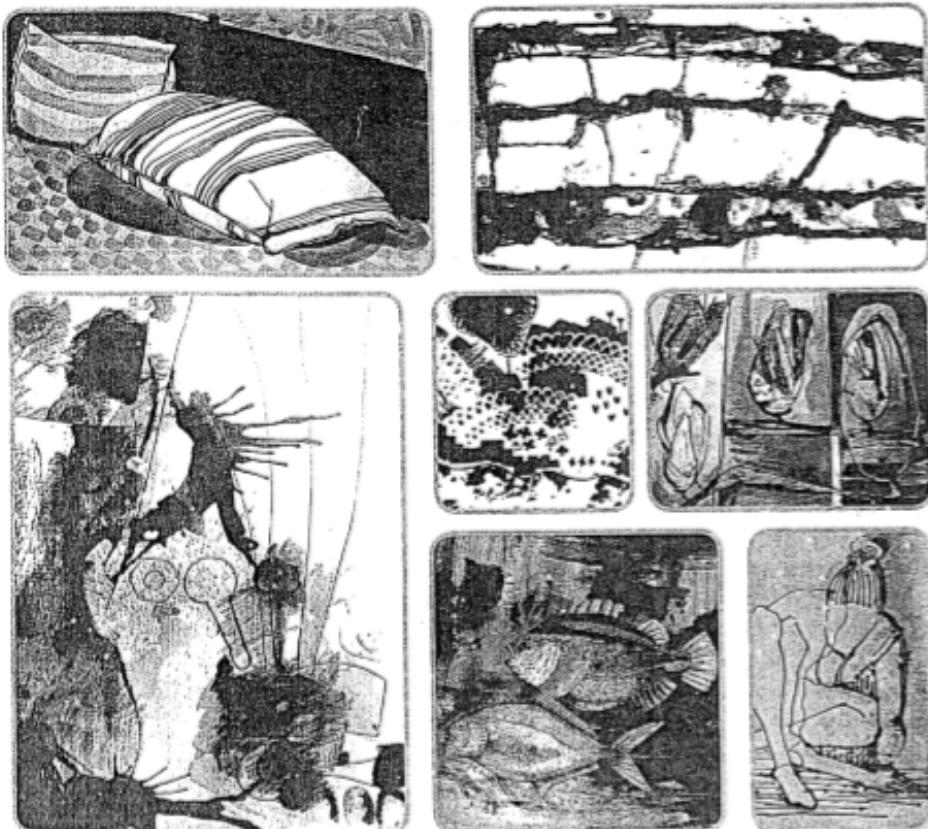
Ликовно подручје цртња означава ликовну дисциплину у којој је линија основно изражајно средство. Линијом се могу дефинисати готово сви ликовни елементи (сем боје) – облик, правац и смер, текстура, простор, пропорција, величина (чак и светлина). Отуда се ове изражајне могућности користе и у раду са предшколском и школском децом, односно, кроз одговарајуће ликовне активности богати се и култивише дечје искуство у изражавању линијом.

Цртеж графитном оловком - Графитне оловке могу бити различите тврдоће од 9Х до 6B. Х оловке су тврде и користе се за техничке цртеже. Б оловке су мекане, остављају интензивнији и маснији траг на подлози и чешће се користе за слободан уметнички цртеж. ХБ оловка је средње тврдоће. Зависно од подлоге и степена притиска графита на подлогу, траг оловке може бити различит, од лаке и лепршаве линије до јаких дебелих трагова дубоких тонова.

Цртеж угљеном и сепијом - Угљен је веома заступљен материјал за цртњање. Постоји више врста угљена зависно од материјала и начина обраде и може бити различите тврдоће. Угљен се добија од гранчица дрвета (најчешће липе) који се обрађује термички, на високој температури тако да се штапић угљениши. Као подлогу за цртњање угљеном треба користити папир који има грубљу структуру зато што се тешко везује за глатку подлогу. Након рада цртеж угљеном је неопходно заштитити фиксативом. Рад са овим материјалом пружа велике изражајне могућности. Сепија (сангвин) је црвена креда која је слична угљену али има компактнију структуру. Веома је крта па са њом треба пажљиво радити. Може се израђивати у различитим бојама који су природних тонова (смеђе или црвене).

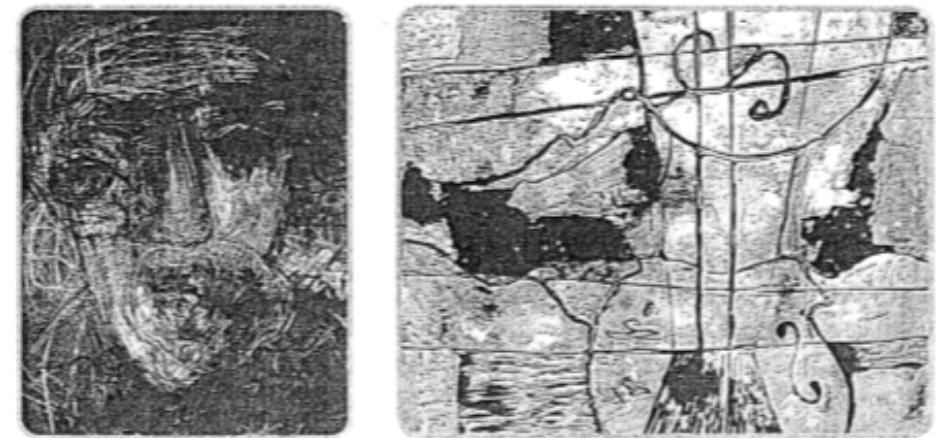

Туш (цршеж ћушем и акварелом – лавирани ћуш, колорисани цршеж, разливени цршеж...) - Тушеви и мастила су течне боје. Могу бити црни или у различитих боја. Некада се мастило користило за писање текстова уз помоћ птичјег пера, а трском и четкама су се исписивала различита калиграфска писма и цртежи. Данас се тушеви и мастила користе више за ликовно стваралаштво, а за потребе писања служе савремена средства, као што су наливпера и рапидографи. За дечје ликовно стваралаштво треба изабрати једноставне алатке, као што су трска, четкица или дрвени штапић који се умачу у туш. Под различитим притиском добијају се разноврсне линије и потези. Цртежи тушем су изузетно изражajни и могу се постизати невероватне структуре. Туш се веома добро комбинује са другим материјалима, а нарочито са акварелом. Веома је важно да се деца упознају са овом древном техником цртања која пружа велике могућности ликовног изражавања – могу се вући линије и пунити површине шрафирањем, прскањем, разливањем, отискивањем, утрљавањем...

Суви пастел (циршање кредама џо обоженом јайиру, цршеж сувим јасшелом – бели цршеж на јамној јодлози) - Пастелне креде су суви цртачи материјал, али се њима може и сликати по подлози. Веома су изражajне и имају велике могућности коришћења и комбиновања са другим материјалима. Креде се могу утрљавати, као и тонирати четкицом и водом. Пастелне креде су веома крте и осетљиве (као и угљен), а пошто је пастел сув материјал, подлога га не може упити. Зато се рад одмах након реализације мора заштити фиксативом. Фиксатив се може направити од шећера и воде, који се прскалицом (нпр., може ПВЦ прскалица за цвеће) у ситном слоју наноси на површину рада. Зависно од структуре подлоге, пастели остављају различит траг. Врхом креде се могу вући различите линије, а када је по ширини оборимо на папир и повлачимо траг, могу се добити интересантне колористичке површине. Веома су ефектни радови пастелима на папирима на боји.

Воштани пастел (циршеж воштанум јасшелом, зирафишо) - Воштане креде или пастели су боје на уљаној основи и не могу се растварati водом. Имају компактнију структуру и отпорније су од сувих пастела, а када се нанесу на подлогу, постојане су и не могу се лако обрисати. Осим тога, имају интензиван сјај и лаке су за руковање. Шрафирањем по подлози добијају се нове колористичке вредности. И суви и уљани пастели су на граници између материјала за цртање и сликање. Њима се такође може сликати на тонираном папиру, чиме се постижу интересантни ефекти. Сувљи папир је погоднији за уљани пастел јер се боја боље везује за подлогу. Осим на папиру и картону, може се радити и на платну.

ЛИКОВНО ПОДРУЧЈЕ СЛИКАЊА

У ликовном подручју сликања, основно изражајно средство су површина и боја, уз друге ликовне елементе, о чему је већ било речи. Сликање бојама и четком тражи од детета извесно познавање технологије материјала и саме технике употребе, што га на почетку веома интересује тако да је у почетним контактима са сликарским материјалима оно углавном обузето технолошким и техничким истраживањем. Дете жeli да додирне боју рукама, да је размаже прстима, да четку умаче у боју и њоме размазује по подлози у виду различитих мрља, да премазује боју преко боје. Тако стиче многа лична искуства, открива могућности материјала, да би их касније користило у свом ликовном изразу свесније, што обухвата и емоционални однос.

Водена боја и акварел (сликање воденим бојама, акварел – ире кулицизама, водене боје – јрскање чешкицама, башик, тајас) - Акварел је боја на бази воде и наноси се на папирну подлогу – акварел папир, који може бити различитог квалитета и структуре (од глатких до храпавих). Акварел се пакује у тубама, малим посудицама, или набавља у течном стању. Папир се може каширати – затегнути, залепити на чврсту и равну подлогу лепљивом траком и поквасити сунђером. Може се сликати на сувој или мокрој подлози («мокро на мокро») при чему се боја разлива при наношењу и ствара интересантне ефekte. Вишак боје и воде се може обрисати, али не грубим трљањем, да се слика не би оштетила, већ се на њега спусти папирна салвета која упије вишак течности. Папир се може акварелом само тонирати, а потом рад наставити неким другим материјалом за сликање или цртање (тушеви у боји, пастели...). Четком се може сликати или прскати по површини папира, као и цртати зашиљеним врхом четкице. У акварелу се уместо беле боје користи белина папира за светле тонове. Водене боје су поједностављена верзија акварела, која је примеренија за децу јер је доступна на тржишту и не тако скупа као акварел. Водене боје су транспарентне, текуће, лако се стапају на подлози, и могу се правити фини тонски прелази. Оне лако мењају своје карактеристике и имају трепереће својство погодно за приказ атмосферских ефеката. Башик је техника сликања на тканини лазурним „акварелским“ наносом боје која је претходно исцртана течним воском. Ово је интересантна техника и потиче са далеког Истока. Деца могу радити на папиру ("папир батик") и користити хладан восак, односно свећу, да би исцртали подлогу. Комади платна или свиле се могу бојити и исликавањем неког дезена четком или везивањем и гужвањем па кувањем, што старија деца изводе веома лако и са великим интересовањем, јер се после одвезивања чворова и бојења изменађују необични ефекти. Ова техника рада уводи их у разумевање технологије бојења тканине и једну врсту уметничог обликовања текстила. Тајас се прави на претходно поквашеној и ударањем истањеној кори дрвета која се украшава док је још влажна, а деца могу користити папир као подлогу.

Једна од најлепших и најстаријих ликовних техника је акварел. Прозирност, транспарентност, свежина и животност боја, као и спонтаност у настајању једне акварелске слике, представљају велики изазов за сваког ликовног ствараоца.

Темпера и гваш (сликање јусћим бојама, сликање јрсћима, шемђера – зирафишо) – Темђера и гваш су покривне, благо матиране водене боје, која се састоји од пигмената боје, белих пунилаца и везивних материјала, који спајају све састојке у компактну смешу. Темпера је веома стара сликарска техника и била је најраспрострањенија техника до појаве уљаних боја, о чему сведоче средњевековне иконе. Гваш може бити пакован у кутији, тубама, бочици или у праху. Гваш се може радити слојевито, јер је покривна боја и има дубоке тонове. Лако се комбинује са другим ликовним материјалима, а најбоље са акварелом, и тушем. Пошто је сличан акварелу, користи се и сличан прибор. Најбоље подлоге за сликање гвашом су тврђи папир или картони (акварел, натрон, триплекс, папир у боји...). Гваш се раствара у води, а да би се добио сјај може се као везиво користити јајчана емулзија (мешавина воде и жуманџета из јајета). Може се сликати лазурно (у танком слоју) или гушћим наносима боје. Боје се обично наносе четком или на други начин, шпахтицом, сунђером...). Четкице за гваш су округле или чекињасте, од природне (кунине) или синтетичке длаке.

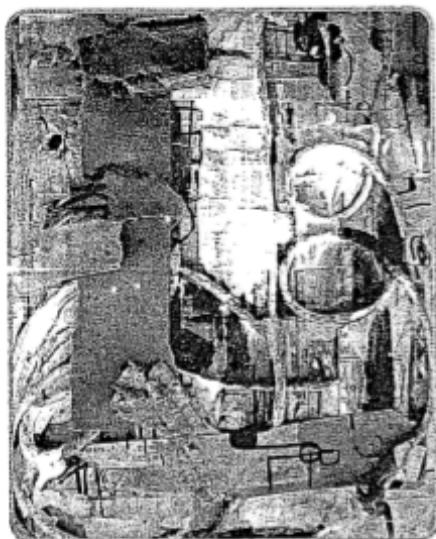
Акрилна боја – Акрилна боја је једна од новијих сликарских техника направљених за зидно сликарство и рад на зидним површинама, које су на отвореном, са бојама отпирним на температуре и остale климатске промене. Акрил је боја високог сјаја на воденој бази која се веома брзо суши и може се покривати. Ако сликамо преко слоја, који је претходно нанет и сув, боје се неће помешати. Акрилом се може сликати на скоро свим подлогама (папир, бетон, метал, стакло, керамика, пластика...) и може се комбиновати са осталим бојама на воденој основи. Акрилне боје су веома постојане и јаког интензитета. Чак и када се боја осуши задржава сјај и интензитет. Акрил је веома сличан уљаним бојама, па је добра замена за њих, јер су боје мање токсичне и могу их користити и деца. Паковане су у тубама и бочицама. Четке се морају стално чистити у току рада да се не би стврдле, јер су после тога неупотребљиве.

Колаж (колаж од акварел йајира, колаж од колорисаној йајира, колаж од различитих материјала, деколаж, асамблаж) - Колаж је новија сликарска техника у којој се лепе различити материјали (самолепљиви колаж, картон, ручно израђен папир, новинска хартија, тканине, алуфолија, кожа, дрво, текстил, фотографије разних боја) на површину – подлогу у настојању да се постигне одређена визуелна и садржајна целина. Колаж је у ствари сликарска техника којом су се служили сликари кубисти у 20. веку, користећи разне материјале да би представили потпуно нов (и од стварности независан) уметнички реалитет. Они су на своје слике почели да умеђу исечке из новина и делове неких предмета, чиме су на нов начин обогатили уметнички израз. Избор разних облика за колаж и њихово компоновање изводи се на основу слободног остварења замисли, а не по шаблону. Колаж се обликује на различите начине као што су цепање или изрезивање. Избор разних облика за колаж и њихово компоновање изводи се на основу слободног остварења замисли, а не по шаблону. Познато је да деца млађег узраста нису у стању да потпуно остваре све захтеве колажа као сликарске технике, односно не могу у потпуности и спонтано да прекрију целу површину подлоге на коју лепе, јер то тражи већу способност процењивања, мерења и уклапања. Доследно инсистирање на томе може да омете децују спонтаност. Детету је битно да резањем или цепањем папира издвоји неки облик или да га спаја од мањих делова (такорећи у виду мозаика), да га прилепи на подлогу и добије декоративну слику. Зато се деци за рад колажом као подлоге дају обојени папир, најбоље неке неутралне боје, на којима ће се добро истаћи све остале боје и облици које дете лепи.

За колаж се могу користити разне врсте папира: од старих новина, које, ситним и крупним словима као и већим црно-белим површинама дају веома интересантне графичке ефekte, као и разни растер папире који различито уцртаном текстуром (ситне и крупне тачкице, коцкице, линије), у разним комбинацијама дају занимљиве композиције. Из новинских ревија се користе обојене илустрације, које су ефектније ако се обликују цепањем. Могу се стварати колажи од разнобојног флиспапира који је провидан, па се преклапањем две или више боја добијају интересантне нове боје и ефекти. Обојена површина папира, може се такође искористити за колаже. Деколаж је обрнути процес од колажа, када се прво налепи папир у више слојева, а потом цепањем обликује. Асамблаж техника у којој се уместо папира користи материјал који има своју трећу димензију, као што су готови предмети даске, кутије и слично, што прелази границе слике, односно из дводимензионалног прелази у тродимензионално обликовање. Ова техника се граничи са вајарством.

Мозаик - Камен је један од основних скулпторских материјала, који има врло комплексна технолошка својства, као што су тврдоћа, пуноћа и маса, структура и текстура, боја, облик, величина... Мозаик је техника сликања ређањем мањих комадића камена или стакленог материјала („венецијанска паста“), у једну визујну целину. То је омиљена ликовна техника код деце. Да би слика имала трајнији карактер каменчићи се убадају у везивну подлогу (тесто, гипс, малтер, лепак за керамику...). Уместо каменчића могу се користити и комадићи стиропора или картона исечени на коцкице и обојени темперама. То је једна од постојанијих сликарских техника. Тесере или мозичке коцкице слажу се на таблу на којој се налази хартија на којој је оловком претходно извучен цртеж. Када се слика сложи, коцкице се пажљиво лепе на папирну подлогу лепком од брашна и воде. Слика се полаже у дрвени рам (шалунг), и прелива се цементним млеком ради попуњавања празнина између коцкица. Преко првог слоја од цементног млека лије се други слој - цементна плоча, у коју се пажљиво поставља арматура како би ојачала бетонску плочу. На kraју се додаје и трећи слој цемента. Овако изливена плоча стоји неколико дана (полива се са водом како не би попуцала). Када се бетонска плоча стврдне, мозаик се подиже, раније нанета хартија се скида топлом водом, а коцкице се пажљиво спирају од лепила. Ова техника се зове „техника изливавања мозаика“, а ако је правилно изведен процес израде мозаик се може изложити у екстеријеру, без обзира на спољашње услове (киша, мраз, топлота). Сакупљање каменчића разних облика и боја поред реке или градилишта је веома интересантна игра већ за децу. Може се запазити да деца одмах слажу сакупљено камење – „цртају“ неку контуру или га једноставно ређају у низове у различитим смеровима. Ако имају за подлогу влажан песак, утискиваће у њега каменчиће и стварати слике.

Витраж - Витраж је сликарска техника у којој уметник делове обложеног стакла повезује оловном конструкцијом. Техника витража се у раду са децом може применити у елементарној форми, коришћењем техника и материјала за цртање и сликање, при чему је неопходно користити транспарентну подлогу, као што је паус папир или нека друга провидна фолија. Рад се потом може изложити на стаклену површину, нпр. на прозор како би светлост пробијала кроз подлогу у дочарала ефекат као код правих витража.

